

ه با تشکر فراوان از حضور ارزشمندتان، خواهشمندیم در ابتدای سخنان خود، خودتان را برای خوانندگان نشریه افق حوزه معرفی کرده و مروری بر سیر تحصیلات حوزوی تان داشته باشید.

● بنده سیدعلی بابااحمدی از طلاب افغانستان و فارغ‌التحصیل سطح ۴ حوزه در رشته فقه و معارف اسلامی هستم. همچنین کارشناس پاسخ به شبهات اعتقادی و ارشد بین الملل هستم. حدود ۵ دوره است که به‌عنوان نماینده طلاب افغانستان در مشاوران منطقه‌ای جامعة المصطفی العالمیه مشغول فعالیت و خدمت به طلاب محترم و معزز افغانستان هستم. انتخابات دوره پنجم مشاوران منطقه‌ای، مدتی پیش برگزار شد که بار دیگر بحمدالله مورداعتماد علما و طلاب عزیز افغانستان قرار گرفتم و به‌حیث نماینده آنان رأی آوردم. همچنین از بیست سال پیش تاکنون، مسئول روابط عمومی دفاتر حضرت آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی :رحمه و مدت پنج‌سال مسئول روابط عمومی دفترآیت‌الله فاضل بهسودی در نهادهای علمی و فرهنگی و مردمی مشغول خدمت هستم و یکی از وظایف ما، تلاش در راستای اتحاد و نهاده‌بنه‌کردن اخوت دو کشور مسلمان و همسایه افغانستان و ایران اسلامی است. چنانکه مقام معظم رهبری (حفظه‌الله تعالی) در خصوص پیوند دو ملت ایران و افغانستان جمله‌ای دارند که می‌فرمایند: «مهم‌ترین عامل پیوند دو ملت ایران و افغانستان، دین مبین اسلام است». آری! در طول تاریخ حیات دو ملت سرپلند افغانستان و ایران، دین اسلام باعث همگرایی و همسویی آنان شده است؛ اما در این میان، دو ظرفیت وجود دارد که اگر از آن‌ها به‌درستی بهره‌برداری شود، این ارتباط و همگرایی بیش ازپیش محکم‌تر و قوی‌تر خواهد شد.

یکی از این ظرفیت‌ها، علمای افغانستانی هستند. در حال حاضر تعداد قابل‌توجهی از عالمان دینی در افغانستان داریم که بسیاری از آنان، خدمات فراوان و مؤثری در جامعه اسلami ارائه کرده‌اند.

به‌عنوان نمونه یکی از برجسته‌ترین عالمان افغانستان مرحوم آیت‌الله محسنی ^(رحمته‌الله) است که در رابطه با تقریب مذاهب اسلامی، خدمات بسیار اساسی، ارزنده و ماندگار انجام داد و آثار و میراث ماندگاری از خود برای خدمت‌رسانی به مکتب اهل بیت ^(علیهم‌السلام) به‌جای گذاشت. ایشان خانه خود را به مدرسه خاتم‌النبین ^(علیهم‌السلام) تبدیل و دانشگاه خاتم‌النبین ^(علیهم‌السلام) را تأسیس نمود.

ه **وضعیت فعلی مدارس علمیه شیعه در افغانستان چگونه است؟ آیا این مدارس، به‌جز مدرسه آیت‌الله محسنی، همچنان فعال هستند یا با محدودیت‌هایی روبه‌رو شده‌اند؟**

● الحمدلله، حوزه‌های علمیه در افغانستان، با ذکات و درایت علمای بزرگ، همچنان به فعالیت خود ادامه می‌دهند. به‌ویژه شورای علمای شیعه افغانستان که در بدو ورود طالبان به افغانستان، تصمیم به درگیری با آنها نگرفتند و با توجه به مصالح کلی مردم و کشور ترجیح دادند، با تعامل و همکاری مسروانه به فعالیت‌های خود ادامه دهند. این رویکرد به‌ویژه در زمینه‌های علمی و دینی باعث شد، حوزه‌ها و مدارس علمی شیعه در وضعیت نسبتاً ثابتی باقی بمانند و همچنان به فعالیت خود ادامه دهند.

این طرز تفکر و اندیشه شورای علمای شیعه که بر تعامل و همکاری تأکید داشتند و دارند، باعث شد که مدارس علمیه شیعی در بسیاری از مناطق افغانستان، همچون سابق به فعالیت خود ادامه دهند.

ه **آیا به روحانیون شیعه اجازه فعالیت در مساجد داده می‌شود یا با محدودیت‌هایی مواجه هستند و پروتکل‌های خاصی برای فعالیت آن‌ها وجود دارد؟**

● به روحانیون شیعه در برخی مناطق افغانستان اجازه فعالیت در مساجد را دارند؛ اما این فعالیت‌ها تحت پروتکل‌های خاص و محدودیت‌هایی انجام می‌شود. در برخی از مکان‌ها، روحانیون باید بسیار مراقب باشند؛ زیرا گروه‌های تندرویی چون داعش و پیروان تفکر وهابیت، به دنبال بهانه و ایجاد مشکل هستند. متأسفانه از زمان حاکمیت طالبان تا چندی پیش، به‌ویژه در شهرهایی مانند هرات، شاهد ترورهای متعددی بوده‌ایم که در آن‌ه، تعداد زیادی از علمای شیعه به شهادت رسیدند. در سال گذشته، آمار ترورها نسبت به سال‌های قبل افزایش یافته است؛ بنابراین، روحانیون شیعه مجبورند، با احتیاط و دقت بیشتری در مساجد و محافل دینی فعالیت کنند تا از هرگونه خطر احتمالی جلوگیری شود.

ه **آیا تعداد ترورها آمار مشخصی دارد؟**

● به طبق گزارش‌ها، بیش از ۱۰ نفر از علمای شیعه که به‌عنوان پیش‌نماز مساجد، فعال در امور دینی و رسیدگی به مسائل مردمی مشغول به خدمت بودند، ترور شده و به شهادت رسیدند.

علاوه بر این، یکی از اقدامات نگران‌کننده برای علما، طلاب و مردم شیعه افغانستان، موضوع تفتیش کتابخانه‌ها و جمع‌آوری برخی منابع شیعیی مانند کتب ادعیه و منابع حدیثی معتبر شیعه، از سوی طالبان است. به‌تازگی نیز در برخی ولایات افغانستان دستوری صادر شده که تمامی کتاب‌های آموزشی مدارس باید متعلق به اهل سنت باشد و هیچ‌گونه کتاب فقهی از مکتب شیعه نباید تدریس شود. این تحولات نگرانی‌هایی در بین شیعیان افغانستان به وجود آورده است.

ه **حتی مناطقی که اکثریت بافت آن‌ها شیعه‌نشین است، به‌همین شکل اداره می‌شوند؟**

● به حتی در استان‌هایی که اکثریت جمعیت آن‌ها شیعه‌نشین هستند، مانند استان دایکندی، شرایط مشابهی حاکم است. طبق گزارش‌ها، چندی پیش، حاکمیت دستور داده بود که حوزه‌های علمیه این مناطق

نگاهی به چالش‌ها و فرصت‌های

حوزه‌های علمیه شیعه در افغانستان

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین سیدعلی بابااحمدی

در گفت‌وگوی ویژه با حجت‌الاسلام والمسلمین سیدعلی بابااحمدی نماینده علما و طلاب افغانستانی در تشکیلات مشاوران منطقه‌ای نهاد علمی- حوزه‌ای جامعةالمصطفی ^(رحمته‌الله) به بررسی وضعیت کنونی حوزه‌های علمیه و محصلان افغانستان می‌پردازیم. حجت‌الاسلام والمسلمین سیدعلی بابااحمدی با سال‌ها تجربه در فعالیت‌ها و خدمات مهم علمی، فرهنگی و اجتماعی در افغانستان، به تحلیل عمیقی از چالش‌ها و فرصت‌های پیش‌روی حوزه‌هایی علمیه شیعه پرداخته و راهکارهایی برای ارتقای سطح علمی و دینی این حوزه‌ها و طلاب این کشور ارائه می‌دهد.

در این گفت‌وگو، وی علاوه بر تشریح وضعیت کنونی حوزه‌های علمیه، به اهمیت پیوند عمیق میان ایران و افغانستان، ظرفیت‌های بالقوه موجود در این حوزه‌ها و نقش کلیدی علمای افغانستان در تحکیم این روابط اشاره کرد. همچنین، به تلاش‌های ارزشمند مرحوم آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی و آیت‌الله آصف محسنی در جهت خدمت به مکتب اهل بیت ^(علیهم‌السلام) و تأسیس مدارس و دانشگاه‌های اسلامی در افغانستان می‌پردازد. با این مقدمه، به گفت‌وگو با این استاد و کارشناس مسائل دینی افغانستان می‌پردازیم تا با چالش‌ها و فرصت‌های موجود در حوزه‌های علمیه شیعه و طلاب افغانستان بیشتر آشنا شویم و از نظرات ارزشمند وی بهره‌مند گردیم.

یکی از اقدامات نگران‌کننده برای علما، طلاب

و مردم شیعه افغانستان، موضوع تفتیش کتابخانه‌ها

و جمع‌آوری برخی منابع شیعیی مانند کتب ادعیه

و منابع حدیثی معتبر شیعه، از سوی طالبان است.

به‌تازگی نیز در برخی ولایات افغانستان

دستوری صادر شده که تمامی کتاب‌های

آموزشی مدارس باید متعلق به اهل سنت باشد

و هیچ‌گونه کتاب فقهی از مکتب شیعه

نباید تدریس شود. این تحولات نگرانی‌هایی

در بین شیعیان افغانستان به وجود آورده است.

علمای شیعه به خوبی وظایف خود را ایفا نمودند. اعضای شورا توانستند از راه گفتمان سازنده با حکومت جدید، آسیب‌هایی را که ممکن بود به شیعیان وارد شود، به حداقل برسانند. اعضای این شورا سفرهایی به جمهوری اسلامی ایران و عراق داشتند که در آن‌ها حمایت‌های معنوی و فکری از جانب مراجع عظام تقلید همچون آیت‌الله سیستانی و آیت‌الله فیاض جلب شد. همچنین در دیدار با دفتر مقام معظم رهبری، مجمع جهانی اهل‌بیت ^(علیهم‌السلام) و تقریب مذاهب اسلامی، هماهنگی‌ها و هم‌افزایی‌های مثبتی حاصل شد. با وجود اینکه تعداد اعضای این شورا محدودند، در مجموع فعالیت‌های آن‌ها تاکنون نتایج مثبتی به‌همراه داشته است.

ه **ی‌مناسبت نیست که به زحمات و خدمات ارزشمند آیت‌الله محقق کابلی ^(رحمته‌الله) در حوزه‌های دینی و فرهنگی افغانستان اشاره‌ای داشته باشید؟**

● مرحوم آیت‌الله محقق کابلی ^(رحمته‌الله) یکی از شخصیت‌های برجسته و مردمی بود که در راستای خدمت به جامعه شیعیان افغانستان و حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی آنان، گام‌های مؤثری برداشت. یکی از ویژگی‌های برجسته ایشان، مردم‌دوستی و توجه جدی به مشکلات مردم افغانستان در سطح عموم و شیعیان به‌طور خاص بود و در پی آن، نهایت تلاش خویش را در راستای رفع مشکلات و چاره‌اندیشی در بهبود وضعیت آنان به‌کار برد. در زمانی که مردم افغانستان با فقر و بحران‌های اقتصادی و اجتماعی مواجه بودند، آیت‌الله محقق کابلی توانست، با اقدامات خود در زمینه‌های اقتصادی، دینی- فرهنگی نقش مؤثری ایفا کند.

از جمله کارهای مهم ایشان، تأسیس و راه‌اندازی ۲۶ مرکز دینی و فرهنگی در سراسر افغانستان بود. هزینه این مراکز که شامل ۲۰ مصلی و حسینیه می‌شود، عمدتاً از محل جمع‌آوری کمک‌های مردمی و به‌خصوص کمک‌هایی که در ایام هفته و در روزهای جمعه هنگام برگزاری نمازجمعه‌ها و دیگر مراسم‌های مناسبتی جمع‌آوری می‌شد، تأمین می‌شد.

در ذیل به مهم‌ترین خدمات فرهنگی اجتماعی حضرت آیت‌الله محقق به‌طور بسیار مختصر اشاره می‌شود:

۱. راه‌اندازی نماز سیاسی- عبادی جمعه در شهرها و مراکز پرجمعیت افغانستان

آیت‌الله محقق کابلی اولین کسی بود که نمازجمعه را در افغانستان برگزار کرد و این حرکت، تحولی بزرگ در زمینه فعالیت‌های مذهبی و اجتماعی شیعیان به‌شمار می‌آید. نمازجمعه‌های که ایشان در افغانستان برگزار می‌کردند، همچنان با استقبال گسترده‌ای روبه‌رو بوده و از آن زمان تا به امروز این سنت حسنه ادامه دارد.

۲. ساخت مساجد و حسینیه‌ها

یکی از نمادهای بزرگ اقدامات ایشان، مسجد خاتم‌الانبیاء ^(علیهم‌السلام) در شهر هرات است. این مسجد در کنار سایر مساجد و مصلی‌ها، نمونه‌ای از وحدت میان شیعه و سنی در افغانستان به‌شمار می‌رود؛ به‌ویژه در روزهای جمعه و اعیاد مذهبی همچون عید قربان و عید فطر، شاهد حضور گسترده‌ای از مسلمانان اهل‌تسنن و تشیع است. در این روزها، تعداد زیادی از نمازگزاران، بین ۱۰ تا ۱۲ هزار نفر، در این نمازها شرکت می‌کنند و حتی امنیت این برنامه‌ها، توسط طالبان تأمین می‌شود.

۳. تأسیس کتابخانه با محوریت «جامعه‌الاسلام»

همچنین، آیت‌الله محقق کابلی در شهر کابل کتابخانه‌ای بزرگ را در مدرسه «جامعه‌الاسلام»، که تحت‌نظر ایشان قرار داشت، تأسیس کرد. این کتابخانه که در سه طبقه ساخته شده، یکی از مهم‌ترین مراکز علمی و فرهنگی افغانستان به‌شمار می‌رود. کتابخانه‌ای که با همکاری جمهوری اسلامی ایران تأسیس شده، بسیار مورد توجه و استقبال مردم، به‌ویژه جوانان و دانشجویان قرار گرفته است.

این کتابخانه نقش مهمی در گسترش علم و فرهنگ اسلامی و همچنین تقویت دانش عمومی در افغانستان ایفا می‌کند. به‌ویژه اینکه «جامعه‌الاسلام» با چنین کتابخانه‌ای غنی و ضروری، به‌عنوان یک مرکز خیر و خدمت، همچنان به فعالیت‌های خود ادامه می‌دهد. در کنار آن، این مرکز در حوزه مسائل حقوقی، خانوادگی، ملکی و پاسخگویی به مسائل شرعی نیز، فعالیت‌های چشم‌گیری داشته است تا جایی که اخیراً طالبان نیز، بسیاری از مسائل خانوادگی و اجتماعی خود را به این مرکز ارجاع می‌دهند.

۴. ساخت حوزه علمیه در قالب مجتمع علمی فرهنگی رسول اعظم ^(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم‌)

از دیگر خدمات برجسته آیت‌الله محقق کابلی در مناطق شیعه‌نشین افغانستان، ساخت مجتمع‌های علمی فرهنگی بوده است. یکی از این مجتمع‌ها، مجتمع علمی فرهنگی رسول اعظم ^(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم‌) است که در شهرک دوازده‌امام شهر کابل احداث شده و با همکاری جامعةالمصطفی ^(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم‌) فعالیت می‌کند. این مجتمع علمی، با هدف تربیت طلاب و ارتقای سطح علمی آنان تأسیس شده و بسیاری از طلابی که در این مکان تحصیل می‌کنند، در حال حاضر در دانشگاه‌های جامعةالمصطفی و همچنین در کشورهای ایران و عراق به تحصیلات خود ادامه می‌دهند.

مجتمع علمی فرهنگی رسول اعظم ^(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم‌) به‌عنوان یکی از پایگاه‌های مهم علمی و دینی در افغانستان شناخته می‌شود و جایگاه ویژه‌ای در میان طلاب دارد. این مجتمع نه‌تنها به‌عنوان مرکز آموزشی بلکه به‌عنوان یک مرکز فرهنگی و دینی در خدمت جامعه افغانستان قرار دارد.

۵. تأسیس پایگاه‌های دینی

مرحوم آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی ^(رحمته‌الله) صاحب شش دفتر اداری در شهرهای مختلف افغانستان است که سال‌هاست، در خدمت طلاب و علاقه‌مندان به علم و دین فعالیت می‌کنند. این پایگاه‌های دینی، در حال حاضر به مراکز معتبر برای مراجعه مردم اعم از شیعیان و اهل سنت از سراسر کشور تبدیل شده‌اند. طبق آمارها هم اکنون حدود ۱۰ هزار طلبه افغانستانی در داخل و خارج از افغانستان مشغول به تحصیل هستند.

ه **مختصری از مسیر اخلاقی- اجتماعی مرحوم آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی ^(رحمته‌الله)**

● تمامی اقدامات پیش‌گفته، گواهی بر روحیه خدمت‌رسانی و دغدغه‌مندی مرحوم آیت‌الله محقق کابلی نسبت به جامعه و وضعیت دینی و فرهنگی مردم افغانستان است. در این راستا، اشاره به خصوصیات اخلاقی و رفتاری آن مرحوم نیز ضروری به نظر می‌رسد.

۱. شناخت عمیق از دشمن و دشمن‌شناسی قوی

از جمله خصوصیات برجسته ایشان دشمن‌شناسی بسیار قوی و دقیق بود. اگرچه از لحاظ ظاهری و سنی ممکن بود، چنین به نظر برسد که ایشان افکار قدیمی دارند و به‌روز نیستند؛ اما با مراجعه به آثار و صحبت‌ها و موضع‌گیری‌های ایشان مشخص می‌شود که ایشان واقعاً به زمان خویش آگاه بود و توطئه‌های دشمنان را عمیقاً درک می‌کرد و توانایی بالایی در شناسایی تهدیدات و دیسه‌های دشمنان اسلام، به‌ویژه غربی‌ها، داشت و متناسب با آن اقدام می‌کرد و موضع می‌گرفت. او بادقت کامل متوجه بود که دشمنان اسلام، به‌ویژه غربی‌ها، در تلاش هستند تا از طریق ایجاد اختلاف و تفرقه بین مسلمانان به اهداف خود برسند. این تهدیدات به‌خصوص در افغانستان، جایی که دشمنان اسلام و ملت افغانستان تلاش‌هایی بسیاری به خرج دادند و تا حد بسیاری هم در عملی نمودن نیت شیطانی خود موفق عمل کردند، برای مرحوم آیت‌الله کابلی مشهود بود. ۲. صدور فتوای وحدت و اخوت اسلامی در پی فتنه‌های دشمنان با توجه به تهدیدات و توطئه‌های دشمنان اسلام که پیش‌تر ذکر شد، مرحوم آیت‌الله محقق کابلی با درک عمیق و دقیق از شرایط، به این نتیجه رسید که باید از هرگونه تفرقه در جامعه اسلامی، به‌ویژه میان مردم افغانستان که از آسیب‌های تفرقه مذهبی رنج می‌برند، جلوگیری به‌عمل آید. ایشان با صدور فتواهایی مهم و مؤثر اعلام کرد که تفرقه میان مسلمانان حرام است و اتحاد و وحدت بر محور اخوت اسلامی میان مسلمانان یک واجب شرعی است. این فتوا نه‌تنها در جهت حفظ انسجام و یکپارچگی مسلمانان، بلکه به‌عنوان پاسخ قاطع به توطئه‌های دشمنانی بود که می‌کوشیدند، با دامن‌زدن به اختلافات مذهبی، مسلمانان را در مقابل هم قرار دهند. آیت‌الله کابلی با این فتوا، حرکت‌های وحدت‌آفرین و هم‌گرایی را تقویت کرده و به‌طور مؤثر از وقوع جنگ‌های داخلی مذهبی جلوگیری کرد.

۳. ارتباط مستمر با مسئولان رده بالای حکومت و اقدامات عملی

ایشان آیت‌الله محقق کابلی تنها به بیان نظریات و افکار خود اکتفا نکرد؛ بلکه در عمل نیز اقدامات مؤثری برای تحقق اهداف خود انجام داد. یکی از مهم‌ترین گام‌های عملی ایشان، سفر به کابل و دیدار با رئیس جمهور حامد کزی بود. این سفر که سه‌ماه طول کشید، فرصتی شد تا ایشان به‌طور مستمر با مسئولان رده‌بالای حکومت افغانستان ارتباط برقرار کنند. در این مدت، آیت‌الله کابلی هر روز نشست‌های مختلفی داشت که خبرنگاران و رسانه‌ها برای طرح سوالات خود به ایشان مراجعه می‌کردند. هدف برخی رسانه‌ها این بود که از ایشان اظهاراتی بگیزند که ممکن بود، موجب ایجاد تفرقه و نفاق در میان مسلمانان گردد؛ اما آیت‌الله کابلی با هوشیاری و دقت کامل، همیشه پاسخ‌های دقیقی می‌داد که نه‌تنها موجب تشویش و اختلاف نمی‌شد؛ بلکه به‌طور مؤثر پیام وحدت و هم‌گرایی اسلامی را در میان مردم و مسئولان گسترش می‌داد.

۴. نقش برجسته آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی ^(رحمته‌الله) در تحولات سیاسی افغانستان

در مدت زمانی که بنده در خدمت مرحوم آیت‌الله محقق کابلی ^(رحمته‌الله) بودم، شاهد مراجعات شخصیت‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به ایشان بودم و طی این ملاقات‌ها، کاملاً مشخص بود که نقش ایشان در روند تحولات افغانستان بسیار اساسی و تأثیرگذار است. صحبت‌ها و بیانیه‌های ایشان به‌ویژه در خصوص انتخابات نمایندگان مجلس و ریاست جمهوری، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود و نقشی کلیدی در این عرصه ایفا می‌کرد.

ادامه در صفحه ۱۰